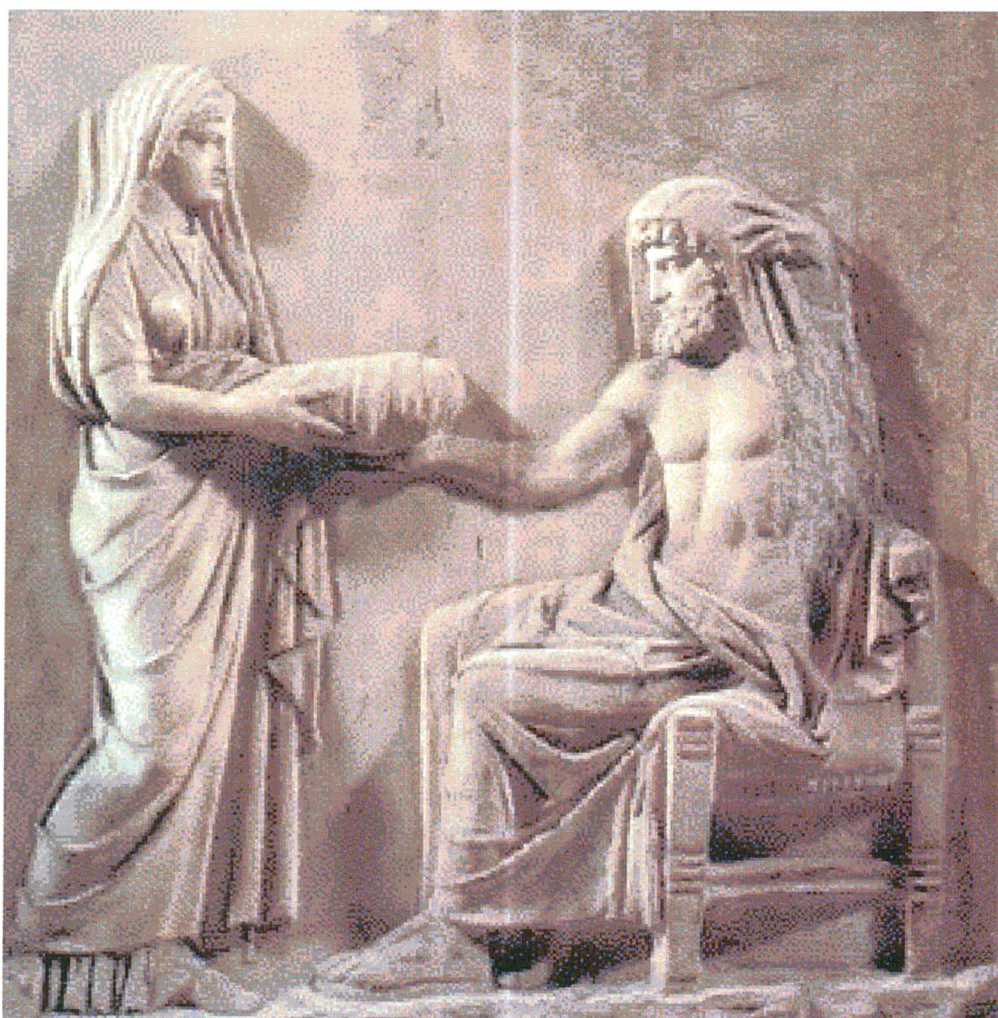

Revista Societății de Științe Istorice din România
Filiala Caraș – Severin
Anul IV (2011), nr. 8, Iulie - Decembrie, 2011.

REVISTĂ APĂRUTĂ CU SPRIJINUL
RADIO ROMÂNIA REȘIȚA

105,6FM
Dragostea mea

Coperțile, corecturi, tehnoredactare: Eduard Magiar și Nicolae Magiar
Reșița, decembrie 2011.
ISSN 1844-4423

<https://biblioteca-digitala.ro>

EVOLUȚIA DISTRICTELOR SEBEȘ ȘI CARAN ÎN EVUL MEDIU

Vechiul Caransebeș

Cel mai important și mai întins dintre districtele bănățene a fost districtul Caransebeș, format prin unirea celor două districte Sebeș și Caran. Acesta cuprindea bazinul Bistrei și Timișului superior până la Cheile Teregovei, partea vestică a munților Țarcu, partea sudică a masivului Poiana Ruscăi, Lunca Timișului de mijloc până la Căvăran, precum și partea sud-estică a dealurilor Pogăniciului și valea superioară a Bârzavei, în total cca 3 000 de km².

Poziția sa geografică, la răscruce de drumuri, explică importanța districtului din punct de vedere comercial, dar și politico-militar, importanță care sporea și prin poziția lui centrală între cele opt districte privilegiate. Acestea erau motivele prin care la

Caransebeș era centrul Banatului de Severin și sediul Banului de Severin, conducătorul militar al celor opt districte. Aici se întrunea adunarea generală a nobililor din cele opt districte, tot aici fiind și scaunul de judecată superior pentru acestea, având autoritatea Sibiului pentru scaunele secuiești.

Importanța districtului Caransebeș se datora în primul rând poziției sale geografice deoarece:

a). Se găsea pe drumul care unea mai direct Ardealul cu Dunărea și Câmpia Tisei cu Țara Românească. De asemenea aici veneau și drumurile care uneau vadul Dunării de la Horom cu valea Carașului și dealurile Bârzavii și Pogăniciului, precum și cel de pe valea Pogăniciului care unea Caransebeșul cu Câmpia Banatului.

b). Așezarea sa la răscruce de drumuri comerciale a făcut din Caransebeș un important centru meșteșugăresc și comercial, fapt atestat în documentele vremii. Dintre acestea, cel mai important este documentul prin care blănarilor din opt orașe transilvănene (Aiud, Bistrița, Brașov, Cluj, Mediaș, Sibiu, Sighișoara și Turda) li se dădea dreptul să-și aducă blănurile necesare meșteșugului lor din Moldova, Țara Românească și din districtul Caransebeș. Astfel, documentul atestă importanța economică a acestui district, precum și faptul că el nu făcea parte integrantă din voievodatul Transilvaniei, ci era o organizație teritorială separată.

c). Dezvoltarea Caransebeșului ca și centru comercial și meșteșugăresc a folosit și țărănimii din district, care își putea plasa produsele foarte căutate în acea vreme (miere, ceară, vite, lână, piei, fructe, plante medicinale etc.) în toate direcțiile prin intermediul Caransebeșului. Aceasta a dus la întărirea situației economice a țărănimii libere, care a putut face față încercărilor de aservire și iobăgire făcute de nobilime, menținând astfel caracterul țărănesc și românesc al districtului.

d). Poziția geografică a orașului și districtului prezenta importante avantaje de ordin militar. Fiind la aproximativ jumătatea distanței dintre Timișoara și Orșova, din Caransebeș se putea acționa în scurt timp în ambele părți, fie spre sud, pentru a stăvili invaziile otomane la trecerea Dunării, fie spre vest pentru a ataca din flanc pe otomanii care ar fi încercat să ocupe Timișoara. Distanța de la Dunăre nu era destul de mare ca în cazul unui atac otoman caransebeșenii să aibă timpul de a se pune în stare de apărare, astfel se organizează o serie de sisteme de semnalizare, din care se păstrează Turnul de la Ruieni.

e). Districtul se învecina direct cu cinci din celelalte șapte districte ale Banatului (Lugoj, Comiat, Bârzava, Caraș, Mehadia) iar mai târziu, prin reorganizare, și cu al șaselea – Almăj, astfel că avea o poziție centrală în cadrul uniunii districtelor privilegiate românești din Banat. Aceasta este explicația pentru care aici se afla sediul Banatului de Severin, al Banului – conducătorul militar al districtelor și tot aici se țineau adunările conducătorilor celor opt districte, adunări în care se discutau problemele comune și se luau hotărâri care priveau apărarea Dunării sau autonomia dar și relațiile districtelor cu regalitatea maghiară la început și cu voievodatul Transilvaniei mai târziu.

Toate acestea au reprezentat motivele care au dus la dezvoltarea continuă a districtului Caransebeș pe tot parcursul Evului Mediu, până la căderea sa sub dominație otomană.

Districtul Caran este pomenit prima oară în documente în anul 1391, centrul acestuia fiind târgul Caran. Opidul Caran își păstrează autonomia juridică și administrativă până la contopirea definitivă a celor două orașe Sebeș și Caran, act ce are loc aproximativ în jurul anului 1442. Tot la această dată se încearcă o delimitare mai precisă a hotarelor opidului și a comunelor apropiate, nevoie determinată de litigiile frecvente între locuitorii Caranului și ai

satelor Mâtnic, Prisaca, etc. Chiar și după unirea celor două districte în 1442, Caranul își păstrează o oarecare individualitate, avându-și sigiliul propriu – *sigillum districtus Karan*.

În perioada anilor 1370-1548 districtul Caran este amintit în același timp cu districtele Sebeș, Lugoj și Comiat, centrul districtului fiind Caran, așezat după unii istorici în apropierea Timișului, pe locul așezării de azi a comunei Constantin Daicovici (fosta comună Căvăran), iar după alții pe celălalt mal al Sebeșului, în vecinătatea cetății Sebeș. În toată această perioadă Caranul are o magistratură constituită din 12 membri, 2 jurați și un jude – *judex nobilium*, un notar și mai mulți asesori precum și un tribunal care judeca procesele în primă instanță iar apelul contra sentinței tribunalului îi revenea banului de Severin, regelui sau principelui Transilvaniei.

Autonomia districtului era păstrată prin reprezentarea de către adunarea nobilimii – *universitas nobilium* și a cnezilor, în fruntea districtului fiind ales un jude cu prerogative administrative și juridice. De altfel, istoricul maghiar P. Hunfolvy amintește că în districtele românești s-a dezvoltat un fel de drept particular – „*juxta antiquam et approbatam legem districtum*” sau „*jure valachie requirente*” ori „*juxta ritum valachie*”.

Populația districtului și a orașului liber – „*civitas nostra*” – Caran era constituită din nobili, negustori, meseriași, mici proprietari agricoli liberi și iobagi, care se ocupau cu viticultura, pomicultura, agricultura, tăiatul lemnului, prelucrarea cerealelor, creșterea vitelor și alte meserii, deseori amintindu-se privilegiile pe care le au sau le-au obținut prin merite deosebite.

Ultima mențiune documentară asupra orașului Caran datează din 1687, în jurnalul lui Sandor Pal, care după întoarcerea sa din Constantinopol poposește în cetatea Sebeșului, apoi trece peste podul Timișului și ajunge în localitatea numită Caran. În jurnalul mai sus amintit face însă mențiunea că majoritatea dintre cetățenii acestui opid au trecut în orașul Caransebeș, părăsindu-și casele, fapt pentru care orașul de pe Sebeș se numește Caransebeș.

Celălalt district, cel mai mare și mai important dintre districtele provinciei a fost districtul Sebeș. Până în anul 1370 teritoriul administrat de oficialitățile districtuale făcea parte integrantă, împreună cu celelalte sate și predii din districtele Mehadii și Almăjului, din așa-numita provincie a Sebeșului, de care depindea atât din punct de vedere juridic cât și administrativ.

Provincia Sebeș avea în fruntea sa un comite suprem și avea sub control cetățile Sebeș, Mehadia și Orșova, satele și prediile până la Dunăre, Bozovici, Dalboșeț, Prigor, Bănia iar în valea Bistrei și Timișului până la Măru, Cîreș, Iaz, respectiv Tincova, Zăguzeni și Caransebeș. Comitetele suprem prezida adunările cetățenești și ale nobilimii, îndeplinind și funcția de judecător în procesele și delictele de primă instanță.

Districtul Sebeș este caracterizat în documentele ce-l menționează, uneori provizoriu, la 1352, data celei dintâi mențiuni documentare, când se acorda lui Iuga și Bogdan de Mâtnic, Valea Mâtnicului cu aceleași libertăți de care se bucurau satele libere cneziale din provincia Sebeș. După această dată alternează caracterizarea de district, cea mai frecventă, cu cea de provincie – la 1391 și uneori de comitat chiar, așa cum se găsește într-un document din 1390 când, într-un litigiu de moșie, sunt invocate mărturiile unor oameni și nobili de altă stare din comitatele Sebeș, Lugoj și Mehadia și de asemenea într-un alt document din 1489. Caracterizarea districtului alternează între Sebeș singur și Caransebeș, chiar și după contopirea celor două districte din 1442. Se întâlnește chiar și caracterizarea de district al orașului Caransebeș și de asemenea o formulă hibridă, districtul comitatului Caransebeș. Toate acestea se datorează inconsecvenței diacului redactor de documente, pentru care nu avea mare importanță dacă o instituție politico-administrativă se numea comitat, provincie sau district, cu atât mai mult cu cât districtul Caransebeș avea mărimea unui comitat.

Alternanța numirii districtului și după unirea Sebeșului cu Caranul – când Caransebeș când numai Sebeș, se poate explica prin păstrarea în continuare a unei oarecare individualități a fostului district Caran, cu administrație proprie până în 1650, a fiecărui district dinainte de unificare. Orașul Caransebeș era condus de primari, care uneori se numeau voievozi-primari, cum era de exemplu Ștefan Stoica la 1498, ceea ce însemna că un voievod din oraș sau din district, așezat în oraș, ajunsese în fruntea districtului. Consilierii orașului Sebeș/Caransebeș, în secolul al XVI-lea se numeau senatori și consuli. Între 1360 – 1680 marea majoritate (cca. 80%) a consilierilor și juzilor au nume românești, de asemenea și juzii nobiliari ai districtului Caransebeș. Voievodul-primar Ștefan Stoica solicita regelui, la 1498, pentru Sebeș/Caransebeș, aceleași privilegii de care se bucura orașul Buda, cu motivarea că acestea le-au fost recunoscute și de regii Sigismund de Luxemburg și Mathia Corvin, ceea ce li se și acordă printr-un nou privilegiu regal.

După Conscriptia generală din 1603 rămân definitiv în documente denumirile de comitat și district. Ca urmare, în evoluția districtului Sebeș sau Caransebeș, distingem următoarele etape:

- a). – etapa din perioada 1318 – 1370 când satele și prediile aflate între Dunăre – Iablanița, Bozovici – Teregova, Prisaca – Tincova, Iaz – Măru, formează provincia Sebeș.
- b). – perioada 1370 – 1482, când apare pentru prima dată denumirea de district al Sebeșului, menținându-se în continuare și denumirea de provincie. Aceasta cuprindea localitățile mai sus menționate, reprezentând comitatul, iar districtul se reducea doar la o parte a teritoriului provinciei.
- c). – perioada anilor 1482 – 1525, când apare pentru prima dată denumirea de comitat, concomitent cu funcția de ban al Caransebeșului și Lugojului, menținându-se în continuare și denumirea de district al Sebeșului, care alături de districtele Almăj și Mehadia compuneau comitatul Sebeș și care după 1525 se transformă în comitatul Severin.
- d). – perioada anilor 1525 – 1698, perioada comitatului Severin și a celor opt districte românești, perioada în care districtul Caran dispărea, iar odată cu Conscriptia generală din 1603, o mare parte a satelor și a prediilor care compuneau districtele nu mai apar decât în cronicile și monografiile.

Apariția noilor districte (Mehadia, Almăj, Bârzava), care au preluat o parte dintre localitățile ce au aparținut inițial provinciei Sebeș, nu a influențat autoritatea centrului inițial și a orașului-cetate Sebeș, autoritățile cetății și ale provinciei continuând să-și exercite atribuțiile și funcțiile lor administrative și juridice. De aici și confuzia, des întâlnită la mai mulți autori de monografii, care nu au înțeles de ce documentele vremii, atunci când se referă la localități și funcțiile exercitate de autorități (în ciuda faptului că s-a înfăptuit noua organizare administrativă), continuă să menționeze activitatea castelanilor, a comiților, vicecomiților, ispanilor, solgabirăului, a căpitanului cetății Sebeș sau a judeului și pe teritoriul altor districte sau chiar provincii.

Centrul districtului Sebeș era opidul Sebeș, apoi orașul liber regesc Caransebeș, al cărui hotar era limitat până în vecinătatea satelor: Buchin, Poiana Rugi, Jupa, Iaz, Var, Cicleni, Turnu – Ruieni, Slatina, Gârliște și Dalci. Pe teritoriul orașului și în directă sa subordonare se aflau satele: Rafna, Zberliște, Potoc, Andrițești și Racovița, localități integrate apoi în orașul Caransebeș. Cetatea Sebeșului a fost atestată, în documentele vremii, pentru prima dată în anul 1325 pentru că în anul 1701 să nu se mai vadă decât ruinele acesteia. Orașul era administrat de un Consiliu format din 41 de persoane – cetățeni liberi, meseriași, negustori și nobili dar între anii 1590 – 1642 Consiliul orășenesc era format doar din nobili. Oficialitățile orașului îndeplineau deseori și funcții în administrația comitatului și a districtului, astfel vicebanii cumulau funcții și în district, comiții la fel iar notarii de asemenea. Tribunalul din Caransebeș rămâne instanța de judecată pentru întregul teritoriu administrat în timpul provinciei, pentru toate districtele componente ale comitatului, în afara orașelor libere Caran și Lugoj.

Autoritățile din districtul Sebeș au îndeplinit următoarele funcții:

- Castelanul cetății Sebeș exercita și funcția de comite suprem al Carașului și Timișului (1325 – 1600).
- Castelanii districtuali controlau cetățile Orșovei, Mehadiiei, Sebeșului și Jdioarei. La început se numeau castelani severineni, apoi castelani ai districtului Caransebeș (1467 – 1600).
- Comiții districtului Sebeș (1404 – 1600) exercitau și funcția de comite de Severin și Timiș.
- Vicebanul districtului era viceban al Caransebeșului (1484 – 1698).
- Solgabirăul districtului îndeplinea funcția numai în perioada 1484 – 1590, din acest an funcția transferându-se la comitat până în anul 1698.

Bibliografie

Avram Andea – Banatul cnezial până la înstăpânirea habsburgică, Reșița, 1996

Al. Horvath – Delimitarea administrativă și juridică a districtelor Sebeș și Caran în SCEI III/1997

Marius Bizerea, Constantin Rudreanu – Considerațiuni istorico-geografice asupra districtului autonom al Caransebeșului în Evul Mediu

Traian Popa – Românii din Banatul medieval în RISBC – XIII noiembrie-decembrie 1943

Costin Feneșan – Despre privilegiile Caransebeșului până în secolul XVI în Banatica, nr. 2/1973

Prof. Cristian Bălean
Liceul Baptist – Reșița

Atunci când ne referim la reforma religioasă, în principal se evidențiază un personaj: Martin Luther. Prin reforma religioasă, nu înțelegem doar activitatea lui Martin Luther. O serie de teologi au avut o activitate intensă în acea perioadă: William Tyndale, Huldrych Zwingli, Miguel Servet, Jean Calvin, terenul fiind pregătit în secolul al XIV-lea de John Wycliffe, Jan Hus, etc. În acest studiu ne vom referi, pe scurt, la Martin Luther. În abordarea istoriografică ce vizează acest subiect și personaj s-au scris sute, poate chiar mii de cărți. Cu toate astea, în acest mic articol, vom evidenția câteva date biografice precum și câteva momente marcante din viața celui care a fost totuși figura centrală a reformei medievale creștine.

Au fost sute de cauze care au declanșat reforma și este clar că declanșarea ei nu i se poate atribui doar unui singur om, dar ceea ce este cert este că Martin Luther a fost catalizatorul acesteia. Unele persoane l-au considerat și încă îl mai consideră drept un eretic, un om care a dezbinat, disprețuindu-l și urându-l chiar și azi, la sute de ani de când a trăit și murit. Alții îi ridică un soclu de erou, considerându-l un deschizător de drum, un om care a venit cu o făclie, o rază de lumină în întunericul spiritual din acea perioadă.

Martin Luther s-a născut în noiembrie 1483 la Eisleben, în Turingia, în Germania centrală, ce făcea parte din punct de vedere politic din electoratul de Saxonia. Părinții lui erau țărani de rând.¹ La scurt timp după nașterea lui Martin, familia lui s-a mutat în Mansfeld, unde tatăl a lucrat ca miner. Tânărul Martin a studiat la Magdeburg și Eisenach, ca apoi să se înscrie la Universitatea din Erfurt. În anul 1502 și-a luat licența în litere și filosofie, iar în anul 1505 și-a luat doctoratul. Îndrumat de tatăl său, a început în 1505 să studieze dreptul.² La scurt timp de la începerea studiilor de drept, spre consternarea tatălui său, la doar 22 de ani, s-a decis să se călugărească. Se hotărâse să intre în mănăstire încă din iulie 1505, când întorcându-se de la studii, a fost surprins de o furtună, cu fulgere care brăzdau cerul. Când un copac de lângă el a fost mistuit de trăsnet, înspăimântat, Martin a crezut că este un avertisment divin și rugându-se disperat, a făcut o promisiune, anume, că dacă va supraviețui furtunii va deveni călugăr.

Acest eveniment are un rol important în luarea deciziei, dar la ea a mai contribuit și moartea unor colegi de studenție în timpul epidemiei de ciumă din 1505. A intrat în mănăstirea de la Erfurt în ordinul augustinienilor. Era un frate model, își împlinea toate îndatoririle cu o mare umilință, ajungând chiar să se autoflegezeze. „Eram un călugăr pios, și observam atât de strict regulile ordinului meu, căci.....dacă vreodată un călugăr mergea către cer prin spiritul monastic, eu aș fi avut dreptul să merg aici. Dacă ceva ar fi durat prea mult timp, aș fi fost torturat până la moarte prin ascultări, rugăciuni, lecturi și alte munci”.

În mai 1507 a fost hirotonit preot, dar era chinuit, încă, de gândul că, în ciuda atâtor posturi și eforturi omenești de a fi corect și plăcut lui Dumnezeu, nu avea siguranța mântuirii. Ispitele și îndoielile îl măcinau, scepticismul și chiar disperarea îi copleșeau zilele și nopțile. Criza spirituală și deprimarea se menține chiar dacă, în timp, ajunge lector universitar la Universitatea din Wittenberg, a electorului de Saxonia. Colegii călugări îi dădeau sfaturi amicale. Johann von Staupitz, vicarul provincial al augustinienilor, observându-i frământările, l-a sfătuit să citească Biblia. Călugării și-au exprimat solitudinea și i-au oferit o Biblie latină, carte pe care un om o procura cu mare greutate, în epocă. Într-una din zile, Luther a fost marcat de o frază din epistola lui Pavel către Romani: “Cel neprihănit va trăi prin credință”. Încet, încet, aceste cuvinte au schimbat viața lui Luther și l-au condus la concluzia că

omul poate să fie justificat, adică să se mântuiască, numai prin credința totală în lucrarea lui Isus Hristos. Cu alte cuvinte Luther a înțeles că jertfa de la Golgota este desăvârșită, iar credința oricărui păcătos, în aceasta, este suficientă pentru mântuire. Este adevărat că a atacat ideea că, prin fapte, omul ar putea ajunge în rai. Inclusiv fapte bune. Ce să nu mai vorbim de așa-zisele fapte cerute de biserică prin care se încerca stoarcerea bieților oameni de bani sau manipularea lor în diferite scopuri. Atunci când i s-a spus că descurajează <trăirea prin fapte> în procesul mântuirii, Luther a fost categoric, susținând că este imperios necesar să existe fapte, doar că aceste fapte sunt fapte ale credinței. A exemplificat asemănând creștinul cu un măr. Roadele mărilor sunt mere pentru că el este un măr. Iar merele sunt mari și gustoase pentru că este un măr sănătos. Faptele bune astfel sunt doar roade ale credinței adevărate și reale.³

Astfel observăm că dilema lui și-a găsit răspunsul, în Noul Testament. Dumnezeu a devenit om în Isus Cristos, pentru a împăca omenirea cu el. Prin Hristos vedem fața unui Dumnezeu iubitor, care iubește păcătoșii care se căiesc de păcatele lor. Tocmai pentru ei a venit pe pământ și s-a sacrificat. Imaginea aceluia Dumnezeu drept, judecător – care căuta prilej de orice vină pentru a-și arăta dreptatea și a pronunța pedeapsa – dispăre din mintea lui Martin Luther. Această credință trebuia să se bazeze pe dragoste, nu pe frică. După această revelație, întreaga lui viață, ca de altfel a bisericii și chiar a lumii, ia o cu totul o altă întorsătură. Luther și-a luat doctoratul în teologie în 1512 și a devenit profesor de științe biblice la Universitatea din Wittenberg.

Martin Luther ajunge în conflict, datorită acestor convingeri, în 1517, cu biserica romano-catolică. Pentru a strânge fonduri în vederea construirii bazilicii Sf. Petru din Roma, papa Leon al X-lea a vândut credincioșilor indulgențe.⁴ Astfel când John Tetzel a venit să vândă indulgențe pentru păcat în regiunea Saxoniei, Luther nu a avut de ales decât să se ridice împotriva acestei învățături antiscripturale. Mai întâi el a tunat de la anvon împotriva acesteia, apoi a scris faimoasele lui 95 de teze, la 31 octombrie 1517. El le-a prins în cuie pe ușa Bisericii Castle din Wittenberg.⁵ Indulgențele erau legate de sacramentul catolic al confesiunii sau al penitenței. În acest rit, individul își mărturisea păcatele în mod periodic unui preot care era împuternicit să le absolve, acționând în locul lui Hristos. Cu toate acestea, chiar și după ce păcatele erau iertate, vina lor trebuia purificată. Aceasta se putea face prin efectuarea unor penitențe și fapte caritabile în timpul vieții, dar în cele din urmă, dacă la moarte vina încă mai exista, ea trebuia să fie ispășită prin petrecerea unei perioade de timp într-un loc asemănător iadului, numit purgatoriu. Nimeni în afară de Dumnezeu nu știa câtă vină rămânea sufletului individual, dar teologii considerau că majoritatea oamenilor care nu erau suficient de buni pentru a intra în rai, dar nici prea răi pentru a rămâne o eternitate în iad, trebuiau să petreacă diferite perioade de timp în purgatoriu. Doctrina indulgențelor a fost elaborată în cursul cruciadelor (când încă nu se vindeau). Biserica declara că cei care mor în cruciadă își vor șterge vina ce altminteri i-ar fi dus în iad. Până la vânzarea acestora nu a mai fost decât un pas. Prin vânzarea de indulgențe se oferea, în schimbul unei donații bănești, anularea suferințelor vremelnice datorate păcatului.⁶ Luther s-a declarat împotriva acestei practici.

Aceste teze au circulat repede prin Germania și au cauzat o mare controversă. De aici rezultă sintagma care rezumă întreaga sa teologie: **Sola fide, Sola scriptura, Sola grația** (doar credința, doar scriptura, doar harul). Susținea cu tărie: doar credința în jertfa lui Hristos este suficientă pentru mântuire, fără alte sacramente și practici nebiblice, ca venerarea relicvelor, închinarea la sfinți, etc..... ; doar Biblia este unica autoritate în materie de religie, fiecare credincios fiind capabil să o interpreteze, nefiind în acest sens nevoie de supunere hotărârilor consiliilor și sinoadelor bisericesti care, se contraziceau în timp unele pe altele; doar harul lui Dumnezeu ne poate susține în această viață și ne poate duce în rai.⁷

În scurtă vreme Germania era în flacări. Reformarea se desfășura. Martin Luther nu era singurul, așa cum am arătat, care a protestat contra bisericii romano-catolice. El era doar unul dintre cei mulți. Chiar printre papi au existat reforme minore temporare.⁸ Papa a ordonat ca Luther să apară la Augsburg, în fața cardinalului Thomas Cajetan.

Cardinalul i-a cerut să--și retracteze cele 95 de teze. Luther a replicat că și le va retrage doar dacă i se va dovedi cu ajutorul Bibliei că el este cel care greșește. Cardinalul Cajetan l-a ascultat cu simpatie, dar a insistat să susțină că părerile sale contraziceau învățăturile papei și ale conciliilor Bisericii. În 1519, cunoscutul teolog Johann Eck s-a întâlnit cu Luther și cu colegul și suținătorul său Andreas Karlstadt într-o dezbateră publică la Leipzig. Șiret, Eck a deviat discuția referitoare la corupție și rolul indulgențelor, la una referitoare la rolul papei, care după părerea sa, era în joc. Eck a susținut că papa era ales de drept divin și avea autoritate divină și a subliniat că Jan Hus a fost ars pe rug pentru că a negat acest lucru. La rândul său, Luther a argumentat că concepția lui Eck cu privire la papalitate s-a dezvoltat doar în ultimele secole și ea nu era cunoscută de Biserica primară: mai ales, nu putea fi găsită în Biblie. Din acest moment Martin Luther și-a extins protestul.⁹ În 1521, Luther este excomunicat de către papă, acesta cerând împăratului Carol al V-lea să dispună executarea lui. Carol al V-lea era un catolic fervent. Acesta, în loc să dea curs cererii papei, a convocat o adunare pentru cercetarea lui Luther, la Worms, în Germania. Luther s-a prezentat crezând că își poate apăra doctrina în cadrul unei dezbateri. Împăratul și membrii Dietei nu au fost de acord cu așa ceva, încercând să îl intimideze, să îl facă să renunțe la ideile și cărțile scrise. Cu foarte multă îndrăzneală, la Worms, el a afirmat : „Nu pot retrage toate lucrările mele pentru că nu toate sunt la fel. În primele din aceste cărți am descris credința și viața creștină atât de simplu încât și oponenții mei au admis că sunt folositoare. Să renunț la aceste înscrisuri ar fi imposibil. Pentru că aceasta ar însemna să renunț la adevărul creștin. A doua parte a scrierilor mele descriu greșita și falsa credință a papei, trecut și prezent. Prin legile papei și doctrinele oamenilor, conștiința celor săraci a fost răscolită. Dacă retractez aceste cărți nu aș face altceva decât să dau putere tiraniei și nu numai să deschid ferestrele, ci și ușile acestei necredințe. În cel de al treilea grup am scris despre anumite persoane particulare care susțin tirania Romei și care au atacat dreptul meu de a încuraja pietatea pentru Hristos. Recunosc...că am scris prea dur...Sunt doar un om și pot greși. Lăsați greșelile mele să fie dovedite de Scriptură. Dacă greșesc îmi voi revoca munca și îmi voi arunca cărțile în foc,,”.

Fiind constrâns să dea un răspuns direct și cât mai scurt la întrebarea dacă retractează, Martin Luther a spus: „Din moment ce Majestatea boatră și dumneavoastră domnilor doriți un simplu răspuns, voi răspunde. Dacă nu voi fi convins prin Scripturi și raționament, și nu de papi și consilii care s-au contrazis atât de des, conștiința mea rămâne captivă Cuvântului lui Dumnezeu. Să acționezi împotriva conștiinței nu este nici drept, nici sigur. **Nu pot și nu voi retracta. Asta îmi este poziția.** Nu pot face alceva,,”. Luther a refuzat, iar membrii dietei de la Worms l-au declarat indezirabil.¹⁰ Într-o perioadă în care libertatea de convingere religioasă nu era tolerată, fiind pedepsită adesea cu moartea de către biserică, răspunsul lui Martin Luther, echivala cu o asemenea sentință.

Luther a reușit să scape de pedeapsă cu ajutorul prietenului său, guvernatorul Saxoniei, care l-a ascuns în castelul „Wartburg”, aproape de orașul Eisenach. Luther a primit pseudonimul „cavalerul George”. În timpul șederii în Wartburg, Luther a început să traducă Noul Testament în limba germană pentru ca să poată fi citit și de popor. Până în acel moment, în Germania, Biblia circula doar în limba latină și greacă, fiind greu accesibilă chiar și pentru clerici. Martin Luther o traduce în germană, în ediția numită Biblia Septembria (deoarece a fost tradusă în luna septembrie).

Preocuparea principală a împăratului Carol era războiul cu Franta, astfel încât în cele din urmă Martin Luther a putut reveni la catedra din Wittenberg. În 1524 o parte din țărâniea din sudul Germaniei, Austria și Elveția s-a folosit de teoria lui Martin Luther ca pretext pentru a declanșarea unei revolte supranumite „războiul țărănesc german”.

În 1525 Martin Luther s-a însurat cu fosta călugăriță Katharina von Bora, arătându-se astfel adversar al celibatului impus de catolicism preoțimii. Restul vieții și l-a petrecut scriind, ținând predici și organizând reforma bisericii în Saxonia. Luther a murit la 12 februarie 1546 în orașul său natal Eisleben.¹¹

Note bibliografice:

1. Michael Muller, Luther, ed. Artemis, p.28

2. http://ro.wikipedia.org/wiki/Martin_Luther

3. <http://ro.wikipedia.org/wiki/Luteranism>

4. Michael Muller, Luther, ed. Artemis, p. 35-36

5. William Marrion Branham, O expunere a celor șapte epoci ale bisericii, ed. Voice of God recording, 1993, p.244

6. Michael Muller, Luther, ed. Artemis, p.41-42

7. http://ro.wikipedia.org/wiki/Martin_Luther

8. William Marrion Branham, O expunere a celor șapte epoci ale bisericii, ed. Voice of God recording, 1993, p.244

9. Jonathan Hill, Ghid al istoriei creștinismului, ed. Casa cărții, Oradea, 2008, p. 251

10. <http://www.logos.ro/images/24397/mostra.pdf>

11. http://ro.wikipedia.org/wiki/Martin_Luther

Profesor Marius Cornici

Colegiul Economic al Banatului Montan

Reșița

Înfățișarea și portul geto-dacilor

Anticii nu născociseră antropometria, măsurătorile științifice făcute pe corpul omenesc. De aceea, la descrieri precise, științifice, ale înfățișării daco-geților în izvoarele vechi literare nu ne putem aștepta. Doar câteva mențiuni fugare, controlabile prin imaginile de pe Columna lui Traian, de pe monumentul triumfal de la Adamclisi și prin cele câteva statui de daci — produse ale artei romane, ne îngăduie să reconstituim aspectul fizic al geto-dacilor, dar nu cu amănuntele și exactitatea de dorit.¹

Homer (*Iliada*, IV,553) și **Archiloh** (*Frg. 2,4*) îi descrie pe traci ca purtând „părul strâns în creștetul capului”, iar scriitorul de comedii **Anaxandridas** (*Athea*, IV,131) ne spune că umblau cu părul vâlvoi și dezordonat.

Ovidiu este singurul dintre autorii antici de la care aflăm ceva cu privire la ținuta geților. Descriind iarna pe care este obligat s-o petreacă la Tomis, Ovidiu ne spune despre geți că „barba cea albă le strălucește din pricina gerului care a pătruns-o” (*Triste*, III, 10, 21-22).²

Din păcate, știința modernă a antropologiei nu ne e de folos. Dacii aveau obiceiul să-și ardă morții, nu să-i îngroape, și nici cel mai iscusit antropolog nu poate face nimic când resturile unui corp omenesc i se reduc la câteva fragmente mărunte de oase calcinate care încap numai bine într-o ulcică. Mormintele de inhumație sunt rare, ceea ce reduce considerabil valoarea documentară a determinărilor antropologice. Așadar, nu ne putem bizui decât pe descrierile și reprezentările din vechime.

Mărturiile literare antice îi aseamănă pe geto-daci, ba chiar și pe traci, cu popoarele locuind în ținuturile de miazănoapte ale Europei : sciți, celți, germani. Înalți și robuști, bărbații daci aveau, în general, pielea de culoare deschisă, ochii albaștri și părul blond-roșcat. Oamenii de rând purtau părul retezat pe frunte și lăsat în plete destul de lungi pe umeri, ceea ce le-a și atras numele de *comași* — „pletoșii”. La dacii nobili (*tarabostes*, *pileași*) e mai greu de stabilit portul părului din pricina căciuliței de lână (*pileum*) pe care o purtau ca semn distinctiv al rangului lor. În orice caz, și unii și alții purtau mustăți și barbă bogată, potrivite cu foarfecele. Femeile dace par să fi fost frumoase, de o frumusețe severă, aspră chiar, dar expresivă³. În ceea ce privește coafura femeilor, pe Columnă ele au capul acoperit cu o basma înnodată la ceafă, în schimb, cele de pe monumentul de la Adamclisi au părul pieptănat cu cărare la mijloc și adus spre spate din față și din părți pentru a fi adunat într-un coc.⁴

Îmbrăcămintea geto-dacilor, destul de simplă, semăna întrucâtva cu portul popular românesc. Bărbații purtau pantaloni (cioareci) de două feluri : mai largi sau mai strâmți pe picior, în genul țărilor. Cămașa, despăcată în părți o purtau pe deasupra cioarecilor, încingându-se cu brâu lat, probabil de piele sau, eventual, din pânza groasă. O haină cu mâneci și cu crețuri, o mantie scurtă, fără mâneci, având uneori franjuri, sau o șubă cu blana pe dinăuntru, nu prea lungă, constituiau veșmintele de deasupra. Mantia, prinsă cu o fibulă (agrafă), avea, ~~pare-se~~, o glugă cu care dacii își acopereau capul pe vreme rea. Femeile purtau o cămașă încrețită, cu mâneci scurte, și o fustă. Columna Traiană ni le înfățișează purtând uneori și o manta lungă, bogat drapată. O basma, probabil colorată, le acoperea părul. Nobilii, și

oamenii de rând, bărbați și femei, purtau în picioare călțuni de pâslă sau opinci de piele, dar nu încapă îndoială că vara cei de la țară umblau adesea desculți. În săpăturile arheologice s-au găsit „mâțe” (crampoane) de fier care se prindeau de talpa încălțămintei pentru a ușura mersul pe gheață și zăpadă. Natural, atunci când mergeau călare, dacii aveau la încălțămintă piteni de fier.⁵

Unii autori antici afirmă că geto-dacii s-ar fi tatuat, după alții, tatuajul era specific doar sclavilor lor, dar știrile în această privință nu sunt destul de precise pentru a putea încerca vreo încheiere sigură⁶

Relatând despre datinile tracilor, Herodot (V,6) ne spune : “ *Tatuajul este socotit semnul neamului ales, cel netatuat fiind considerat om de rând*”. Strabon (VII,4,4), vorbind despre locuitorii de lângă Marea Adriatică ne relatează că ei „ *se tatuează întocmai ca și toate neamurile ilirice și trace*”. De la Dion Chrysostomos aflăm că în Tracia există “ *femei libere pline de semne făcute cu firul roșu și care cu atât au mai multe semne și mai variate, cu cât arată a fi mai nobile și din părinți mai de ispravă*”.

Se impune deci concluzia că la geto-daci unii dintre oamenii de seamă, bărbați, femei sau copii se tatuau și că tatuajul constituia o podoabă și un semn de noblețe.⁷

Prof. Lucian Miclău

Liceul Teoretic „Mircea Eliade”, Reșița

NOTE

1. Adrian Bejan, Liviu Maruia, *Istoria și civilizația geto-dacilor*, vol I - Istoria, ed Universitatii de Vest, Timisoara, 2003, pag. 21-24
2. Ion Horațiu Crișan, *Spiritualitatea geto-dacilor: Repere istorice*, Editura Albatros, București, 1986, pag. 76
3. H. Daicoviciu, *Portrete dacice*, Editura militară, București, 1984, pag. 21-24
4. Ion Horațiu Crișan, *op. cit.* , pag. 77
5. Hadrian Daicoviciu, *op.cit.*, pag. 21-24
6. *Ibidem*, pag. 21-24
7. Ion Horațiu Crișan, *ibidem.* , pag. 91 - 94

BIBLIOGRAFIE

1. Adrian Bejan, Liviu Măruia, *Istoria și civilizația geto-dacilor*, vol. I, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2003.
2. Ion Horațiu Crișan, *Spiritualitatea geto-dacilor: Repere istorice*, Editura Albatros, București, 1986,
3. Hadrian Daicoviciu, *Portrete dacice*, Editura militară, București, 1984.
- 4.

Relațiile franco – britanice în perioada napoleoniană

Europa a primit decretul pentru Blocada Continentală în liniște și relativă supunere pentru că era prea proaspătă înfrângerea suferită de Prusia. Dar Anglia își căuta aliați pentru a rezista cât mai bine la noua situație foarte critică ce o aștepta. Napoleon era informat despre această stare de lucruri prin acea numeroasă rețea de agenți și spioni care o avea peste tot în Europa: prinți, conți, luxoase doamne, căpitani de corăbii comerciale, negustori, lachei, funcționari de poștă, medici, curieri, oameni de foarte diverse meserii sau ocupații. La Berlin a organizat Napoleon centrul provizoriu al uriașului său imperiu. Dar a luat și măsuri de ordin militar: a ocupat orașele maritime comerciale Hamburg, Bremen și Lübeck. Toți vameșii, militarii, patrurile de pază și supraveghere trebuiau întreținuți de către orașele hanseatice.

De la început erau trei fisuri în Blocada care ar fi trebuit să fie cât mai ermetică. Acestea erau Rusia, Portugalia și Statul Papal.¹ Pentru Anglia era clar că vor veni vremuri grele. Oricât de mult ar fi mituit unele state sau negustori, oricât de multe breșe ar fi făcut, tot era un real pericol să fie sufocată din punct de vedere comercial și economic implicit.

Salutată cu entuziasm la început de către burghezia franceză, Blocada avea să ducă până la urmă, din cauza contra-blocadei engleze, la mari nemulțumiri. Acestea vor apărea în rândul burgheziei din porturile Franței, ale căror legături cu restul lumii și cu coloniile fiind tăiate, erau condamnate la stagnare, precum și în rândul burgheziei din țările ocupate sau vasale. Este adevărat că blocada a împins țările Europei la dezvoltarea unor industrii noi, iar în cazul Germaniei, la crearea unei clase „de mari capitaliști industriali”.²

Conform unei statistici cu privire la exportul de produse coloniale, făcut de Marea Britanie către principalele țări europene, se poate vedea că cel mai mult au avut de suferit Germania și Prusia. Cea mai eficientă blocadă contra produselor englezești s-a făcut, așa cum era de așteptat, de către Franța, unde în 1807 englezii nu au vândut nimic. Cele mai puține mărfuri vândute de englezi au fost către Italia.

Conform acestei statistici (British Official Value Exports 1803-1812: Exports of Foreign and Colonial Products), se poate vedea valoarea mărfurilor vândute de englezi, valoare evaluată în mii de lire sterline pe an. Iată cum arată această statistică semnificativă pentru ilustrarea pierderilor suferite de comerțul englezilor și economia britanică în general:

Țara	Anii	Valoarea în mii lire.
Franța	1806	220
Rusia	1806 –	360

¹ Eminescu, Gheorge, *Napoleon*, București, Editura Academiei, 1986, p. 191.

² Engels, Friedrich. *Problema Constituției Germaniei*, în K. Marx – F. Engels, Opere, vol. 4, Edit. Politică, București 1958, p. 47.

	1807	---		1807 - 462
	1808	2		1808 - 216
	1809	1		1809 - 355
	1810	663		1810 - 334
	1811	409		1811 - 326
	1812	965		1812 – 1.121
Prusia	1806	1.434	Germania	1806 – 11.845
	1807	89		1807 - 284
	1808	22		1808 - 60
	1809	240		1809 - 582
	1810	886		1810 - 188
	1811	13		1811 - 16
	1812	59		1912 - 108
Spania	1806	134	Italia	1806 - 83
	1807	76		1807 - 67
	1808	241		1808 - 48
	1809	534		1809 - 0
	1810	274		1810 - 2
	1811	223		1811 - 4
	1812	222		1812 - 3

Aceste date cu privire la cantitatea de mărfuri pe care englezii au reușit să o vândă în cele mai importante țări ale Europei a fost făcută de către istoricul Francois Crouzet.³

Blocada se dovedea cu vremea insuficientă. Pentru a o face aplicabilă era necesară ocuparea tuturor țărilor prin care se puteau scurge în Europa, mărfurile engleze. Ideea a enunțat-o lapidar chiar Napoleon în cuvintele: „Eu vreau să cuceresc marea prin puterea uscatului”.⁴ Aforismul era însă extrem de primejdios poate chiar mortal pentru că punea la ordinea zilei agresiunea permanentă. În această direcție, primele vizate erau Portugalia, Spania și imensa Rusie.

Decretului de la Berlin, adică Blocusul continental, Anglia îi va replica prin „Ordinele de Consiliu” și oprește orice comerț maritim care nu trecea prin propriile sale porturi, chiar și comerțul Statelor Unite. Măsurile

³ Crouzet, Francois. *L'Economie Britanique et le Blocus Continental 1806-1813*, Presses Universitaires de France, Paris, 1958.

⁴ Rosenzweig, D. Phylis, *Napoleon.*, București, Editura Enciclopedică, 1969, p. 108.

acestea au fost pricina unor mari suferințe de ambele părți. Ele vor duce, printre altele, chiar la un război între Anglia și Statele Unite în 1812.⁵

Europa nu se va putea lipsi de produsele englezești și coloniale, contrabanda se desfășura pe scară universală și profiturile erau atât de mari, încât cele mai aspre pedepse nu au putut să o stăvilească. Împăratul însuși a trebuit la un moment dat să importe prin fraudă mantale militare destinate Marii Armate. Industriile continentale, ca cea de plidă de bumbac, care avea nevoie de materiile prime aduse din alte țări, s-au văzut ruinate în folosul concurenței engleze. În schimb Anglia suferea de o criză industrială și comercială. Faptul că zahărul din trestie de zahăr adus din coloniile insulelor Antile, a fost înlocuit cu cel fabricat în Franța din sfeclă de zahăr, a adus Angliei pierderi imense. Între 1810-1811 Anglia a fost bântuită de un șomaj de grave proporții și de răscoale care amenințau să ia mari dimensiuni. Nu degeaba spunea Talleyrand: „Distrugem Anglia și Europa este la picioarele noastre!”⁶

Blocusul continental reprezintă o grandioasă concepție politică. Franța depășise „frontierele naturale” pe care și le-a dorit, (Mările și Oceanul, Pirineii, Alpii și Rinul). Imperiul universal visat de Napoleon și Blocusul continental depindeau atât de mult unele de altele în concepția împăratului francez, încât însăși eficacitatea Blocadei depindea de măsura în care imperiul universal era posibil de realizat. Or, acest lucru era greu de realizat chiar și pentru un om cu capacitatea și energia lui Napoleon. În primul rând era nevoie de timp, poate chiar un secol, și poate chiar de alte metode. Dar, faptul că Blocada a zguduit din temelii Anglia, că a lipsit foarte puțin ca aceasta să cedeze, dovedește totuși profunzimea politicii duse de Napoleon. Anglia puternic industrializată la vremea aceea, avea nevoie vitală de piața europeană pentru a-și plasa mărfurile. Or, faptul că vasele englezești se întorceau în porturile britanice pline cu mărfurile care nu le puteau descărca în porturile de pe continent, a declanșat o puternică criză economică. Aceasta, la rândul ei, va duce la mișcarea luddistă, cu ample manifestări.

Europa in 1806

Drd. Eduard Magiar

**Prof. dr. Nicolae Magiar Liceul Teoretic
Mircea Eliade - Reșița**

⁵ Maurois, Andre, *Istoria Angliei*, București, Editura Politică, 1970, p. 178.

⁶ Deschanel, Louis Paul, *Histoire de la politique exterieure de la France*, Paris, Editura Payet, 1936, p. 111.

Peisajul religios reflectat de teracotele votive din Dacia

Unul dintre aspectele cele mai interesante ale vieții romane îl constituie manifestările religioase. Prin formele sale de manifestare religia romană a fost o religie politeistă tolerantă încă de la început cu cultele străine, în rândul acestora individualizându-se cele grecești. Începând cu secolele IV – III î.Hr. cultele romane au început să fie influențate de panteonul grec. Elenizarea oficială a religiei romane a început după dezastrul de la Cannae (216 î.Hr.) când romanii, după ce au consultat Cărțile Sibiline au adoptat pentru apărarea teritoriului ritul grecesc.

Religia romană s-a constituit din contopirea elementelor proprii popoarelor italice cu împrumuturi preluate timpuriu de la greci. Altfel spus, se pare că nu a evoluat de la un animism primitiv și vag pentru a ajunge, sub influența elenismului, la un politeism de zeități personale ci, dimpotrivă, încă din vremurile arhaice există o gândire teologică care organiza riturile și asimila cel puțin pe unii zei cu persoane⁷.

În orice caz, ceea ce caracterizează fenomenul religios roman este în primul rând infinita extensie a numărului de divinități⁸.

Fiecare din acești zei se consideră a fi dotați cu voință și putere, pe care era important a le concilia și aceasta era rațiunea pentru care romanii, judecau ca necesar să urmeze scrupulos anumite reguli, să pronunțe anumite formule rituale având grijă să nu comită nici o eroare ori vreo omisiune.⁹

Remarcabila disponibilitate a panteonului roman, posibilitatea lui de a primi în rândurile sale un număr tot mai mare de divinități nu putea decât să-l predisună la multe influențe din afară. Odată cu expedițiile militare, cucerirea lumii orientale și cu mulțimea de coloniști veniți din cele patru zări, au pătruns credințe și practici religioase care au avut un succes cu atât mai viu cu cât ele răspundeau unor nevoi și neliniști pe care nu le putea acoperi caracterul formal al religiei romane.¹⁰

Remarca lui Ovidiu ca „Roma este locul cel mai demn de întâlnire al tuturor zeilor”¹¹ reprezintă o realitate religioasă ce se regăsește în orizontul religios roman și care vizează capacitatea romană de a accepta, silită sau de buna voie, influențe externe; misterele orifice, dionysiace, venite pe filieră greacă, dar și cultele orientale ce invadează universul religios roman, conferindu-i noi valențe: cultul zeiței Isis, cultul zeiței Cybela (Marea Mamă),

⁷ Berstein, Milza 1998, p.264

⁸ Berstein, Milza 1998, p. 261

⁹ Berstein, Milza 1998, p. 267

¹⁰ Berstein, Milza 1998, p. 267

¹¹ Berstein, Milza 1998, p.267

mithraismul, creștinismul. Veneau în întâmpinarea marilor întrebări existențiale legate de viața omului, de speranța, de viață de după moarte pe care rigida, conservatoarea și formală religie romană nu le putea satisface.

Un aspect interesant al vieții spirituale în provincia Dacia îl constituie manifestările religioase, subiect destul de vast care presupune atât o documentare de ordin bibliografic cât și o cunoaștere a izvoarelor istorice¹². Principalele lucrări de sinteză asupra istoriei Daciei romane nu depășesc stadiul unei prezentări generale, dar au fost întocmite și sinteze parțiale, adevărate micromonografii referitoare la divinitățile panteonului greco-roman din Dacia, la cultele orientale sau la cele traco-dacice.

În ceea ce privește izvoarele istorice, cele epigrafice sunt cele mai la îndemână, din această categorie făcând parte 1200 de monumente. Mai numeroase sunt însă monumentele figurate, locul principal fiind deținut de piesele sculpturale, în cele mai multe cazuri votive, numărul acestora ridicându-se aproape la o treime din numărul total al inscripțiilor de tot felul. Tot din această categorie fac parte și numeroase piese de bronz și teracote¹³.

Un rol important în constituirea religiei Daciei romane l-a avut varietatea etnică a coloniștilor, militarilor și sclavilor, aduși în provincie din întregul Imperiu Roman, precum și curentele religioase, dominante în Imperiu, în acea perioadă¹⁴. În Dacia romană coloniștii au venit nu doar din Italia și din provinciile vecine, cele două Moesii sau Pannonia, ci și din Thracia, Dalmația sau Grecia, precum și din provinciile apusene și chiar din Africa și Britannia, ceea ce reflectă afirmația lui Eutropius privind colonizarea Daciei cu elemente venite *ex toto Orbe Romano*¹⁵.

Se distinge astfel o clasificare a cultelor după criteriul etno-geografic, în funcție de origine, deosebindu-se divinități greco-romane, divinități orientale (iraniene, microasiatice, siriene, palmyriene), egiptene, nord-africane și traco-moesice¹⁶. Cele mai răspândite divinități sunt cele din panteonul clasic greco-roman, care cuprinde atât vechi divinități romane - *di indigetes*, cât și *novensides*, de origine italică sau greacă, lor adăugându-li-se divinități abstracte, personificări¹⁷. Divinitățile principale ale panteonului clasic greco-roman, *dii consentes*, formau sfatul zeilor: Jupiter și Juno, Minerva, Diana, Pan, Bacchus, Venus, Amor, Ceres.

Peisajul religios este foarte bine reprezentat și în coroplastică. Coroplastica era una dintre cele mai importante domenii ale artei minore, atingând în antichitate nivelul de industrie. Ponderea producției coroplastice depindea în primul rând de existența în vecinătate, a unui lut de bună calitate. Prezența unor meșteșugari specializați era de asemenea, indispensabilă. Materia primă utilizată-lutul- era la îndemâna oricui. Ca urmare a acestui fapt, figurinele ceramice nu reprezentau produse, costisitoare, putând ajunge și în proprietatea unor

¹² Petolescu, 1995, p. 106;

¹³ Petolescu 2000, p. 265

¹⁴ Dâmbovița 1995, p. 254

¹⁵ Macrea 1968, p. 127

¹⁶ Bărbulescu 1984, p.131

¹⁷ Petolescu 1995, p. 106

oameni mai săraci. Se poate afirma că produsele plastice din lut erau concurențele sculpturilor în piatră sau bronzurile figurate, cele din urmă fiind însă mult mai scumpe. Din acest punct de vedere este de făcut o observație și anume, aceea că spre deosebire de realizările artistice din piatră și bronz, care reprezentau apanajul oamenilor cu o stare socială mai bună, figurinele ceramice erau preferate de populația ceva mai puțin înstărită. Formula de "arta a oamenilor de rând" este foarte potrivită¹⁸.

Propaganda religioasă imperială răspândește în provincie, la fel ca și în restul Imperiului Roman, personificarea unor concepte abstracte și ale valorilor morale. Din rândul acestor divinități în teracotă avem reprezentată doar imaginea Victoriei. Dintre muzee e întâlnită în teracotă doar muza retoricii.

Divinitățile panteonului clasic își păstrează nealterte esența, funcțiile și atributele în special datorită politicii religioase imperiale care accentuează divinitățile greco-romane în detrimentul celor „străine”¹⁹.

Alături de panteonul clasic se poate observa însă o înclinare a olarilor și spre cultele orientale, cu toate acestea numărul reprezentărilor de divinități orientale nu schimbă orientarea majoră spre religia clasică, acest lucru dovedind încă odată puterea de rezistență a religiei romane într-o perioadă în care cultele orientale cunosc un adevărat avânt în Imperiu.²⁰

Religia de stat era mai puțin rigidă decât se afirmă adesea. Ea a acceptat, în special în perioade de criză, introducerea diferitelor culte orientale. Astfel este introdus cultul Cybelei, cult cu un caracter orgiastic, celebrat de către preoți eunuci, care în entuziasmul dansurilor sacre, se mutilau biciuindu-se, lovindu-se cu pumnalul și lăsând să le curgă propriul sânge. Dintre zeii aduși din Orient de cea mai mare popularitate s-a bucurat însă Mithras, zeul luminii, al dreptății și al victoriei împotriva răului din viața oamenilor. Cultele orientale atrăgeau credincioșii prin fastul procesiunilor și prin caracterul lor soterologic, prin faptul că viața triumfa asupra morții. Ceremoniile misterioase de inițiere satisfăceau dorința de cunoaștere a practicilor oculte. Propagarea rapidă a cultelor soteriologice de origine oriental se explică mai ales prin intensificarea febrei spirituale, generată de marile tensiuni sociale, morale și religioase.

Legătura dintre artă și religie este și un mod de a perpetua cunoștințele religioase²¹. Rolul teracotelor, medalioanelor și reliefurilor ceramice era acela de a „arăta” pe zeu credincioșilor²², acestea fiind simboluri ale prezenței elementului divin. Zeitățile erau onorate prin imagini, dat în același timp reprezentarea acestor divinități avea ceva din natura și puterile zeilor²³.

¹² Dalea 1987, p. 6

¹⁹ Bărbulescu 1984, p. 146

²⁰ Turcan, 1998, p. 6

²¹ Bărbulescu 1984, p. 97

²² Bărbulescu 1984, p. 91

²³ Bărbulescu 1984, p. 91

Plastica în lut constituie o expresie a credințelor religioase²⁴. Între arta de a realiza aceste figurine și religie există o legătură de netăgăduit, realizarea acestor mici statuete fiind o posibilitate de reflecție asupra religiei. Olarul avea nevoie de un minim de cunoștințe din domeniul religiei pentru a putea realiza imaginea unei zeități. Reprezentarea acestor divinități era una dintre cele mai obișnuite comenzi, *ex-voto*-urile fiind o modalitate de exprimare a celor care le comandau, față de anumite divinități²⁵(fig.1, fig.2, fig.3).

Fig1. Venus; după Lipovan 1992

Fig.2 Divinități pe tron după Jude, Pop 197

fig.3 Serapis după Moga 1978

Bărbulescu 1984	Bărbulescu, M., <i>Interferențe spirituale în Dacia romană</i> , Cluj-Napoca, 1984
Berstein, Milza 1998	Berstein, S., Milza, P., <i>Istoria Europei, vol. I</i> , Iași,

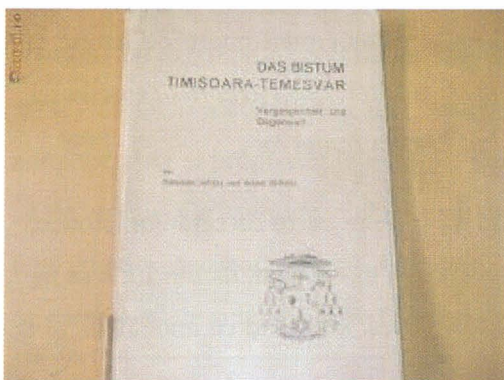
²⁴ Bărbulescu 1984, p. 89

²⁵ Bărbulescu 1984, p. 96

Dalea 1987	Dalea I., O Istorie a artei ceramice, București
Dâmbovița 1995	Dâmbovița, M.P., Istoria românilor de la începuturi până în secolul al VIII-lea, București
Macrea 1968	Macrea, M., Viața în Dacia romană, București
Petolescu 1995	Petolescu, C.C., Scurtă istorie a Daciei Romane, București
Petolescu 2000	Petolescu, C.C. Dacia și Imperiul Roman, București
Turcan 1998	Turcan, R., Cultele orientale în lumea romană, București

Prof. dr. Mihaela Martin

Istoricul Koloman Juhasz, un reper al geografiei ecleziastice bănățene

Debutul secolului XX surprinde în plan istoriografic atenția asupra cercetărilor germani din Banat prin aplecarea față de istoria provincială, din dorința de a contura cât mai mult particularitățile și identitățile naționale, într-un spațiu multietnic, multiconfesional și multicultural, cu același regim politic și economic, pentru care restituirea trecutului într-o formă accesibilă servea la formarea unei conștiințe identitare, la o adevărată înnoire spirituală în rândul mării mase a locuitorilor acestei regiuni istorice. Preocupat în chip deosebit

de istoria Banatului Medieval, ampla activitate de cercetare a lui *Koloman Juhasz*, făcută public în mediile științifice mai cu seamă în perioada interbelică, aduce în prim-plan figura unuia dintre cei mai mari cunoscători ai istoriei

ecleziastice, în special prin opera sa dedicată în mare parte cercetării trecutului vechii episcopii romano-catolice de Cenad, purtând peste timp în forul academic de astăzi faima de fi considerat „ca cel mai apropiat de exigențele specializării științifice”²⁶.

Istoricul, filologul și teologul *Koloman Juhasz* s-a născut la 25 august 1892 într-o familie respectată de intelectuali din localitatea Alibunar aflată în sudul Banatului istoric (actualul Banat sârbesc). Provenind dintr-o familie mixtă (mamă cu origini germane și tată maghiar), va deprinde cu ușurință încă din copilărie limbile maghiară și germană, fapt ce-l va determina ca între anii 1902-1910 să frecventeze și să absolve merituos liceele ordinului Piarist din Szeged și Timișoara. Între anii 1910-1914, la recomandarea arhiepiscopului de Gran va urma studiile teologice la celebrul institut „Pazmaneum” din Viena. Un an mai târziu, la 8 martie 1915 a fost hirotonit preot, același an în care își va susține doctoratul în teologie și se va călugări la abația din *Melk* (Austria). Între anii 1915-1916 se va apleca cu un elan deosebit asupra cercetării științifice la două mari instituții de prestigiu din Viena: „Augustineum” și la *Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, primind de la început calitatea privilegiată de membru al acestora. După această perioadă, la finele anului 1916, va fi detașat capelan la un spital de răniți din Budapesta, moment cu care își va face timp și pentru unele studii de filosofie, finalizate la 17 februarie 1919 printr-o teză de doctorat la Universitatea din Viena.

După sfârșitul Primului Război Mondial și a Tratatului de la Trianon (1920), regiunea Banatului dar și vechea Episcopie a Cenadului au fost divizate corespunzător noilor granițe stabilite celor trei naționalități conlocuitoare: română, maghiară și sârbă. *Koloman Juhasz* a ales după acest moment să locuiască în partea românească, în nou-înființata eparhie romano-catolică de Timișoara, unde la data de 1 mai 1922 a fost consacrat în funcția de ceremonier episcopal și notar consistorial, urmând ca un an mai târziu să primească dreptul de predare a istoriei și a limbii latine la Universitatea din Budapesta. În vederea susținerii preocupărilor sale științifice, în urma unei solicitări făcute, va primi la 1 iulie 1923 și funcția de paroh în *Großsanktpeter* (Sânpetru-Mare), locul unde va pune bazele cercetărilor sale amănunțite de redescoperire a istoriei regionale și mai cu seamă la cercetarea istoriei ecleziastice a Banatului, vechea eparhie a Cenadului devenind principalul obiectiv de studiu, dând naștere unor mari opere de istorie și geografie ecleziastică din Banat cum ar fi : *Die Stifte der Tschanader Diözese im Mittelalter*, *Das Tschanad-Temesvarer Bistum im frühen Mittelalter* ori inedita lucrare dedicată Eparhiei Timișoarei, *Das Bistum Temesvar*.

Între anii 1936-1953 a fost paroh în *Kübekhausen* (Ungaria), dedicându-se în mare parte cercetărilor istorice, urmând ca din 1950 să predea Istoria Bisericii la Facultatea de Teologie a Universității din Szeged, iar din 1954 să fie numit canonic, și mai apoi pentru o scurtă perioadă cinstea de a fi *chamberlain papal*. Începând cu anul 1958, din

²⁶ **Nicolae Bocșan**, *Istoriografia bănățeană între multiculturalism și identitate națională*, în „Banatica” nr. 14, Reșița, 1996, p. 273.

motive de sănătate se va retrage din funcțiile bisericești avute, dedicându-se în continuare cercetărilor sale. Ca urmare a unei suferințe cauzate de un accident vascular cerebral, Koloman Juhasz se va stinge din viață la vârsta de 74 de ani, la data de 29 septembrie 1966 în Szeged.

Istoriografia bănățeană în general, rămâne tributară vastei activități de cercetare și publicațiilor istoricului și teologului german amintit, în special datorită studiului de o rară consecvență legată de reprezentarea continuă a istoriei episcopiei de Cenad, de la fondarea ei și până la sfârșitul ocupației turcești (1030-1699). O caracteristică aparte în privința publicațiilor sale o reprezintă alternanța limbilor germană și maghiară, biligvismul autorului evidențiind nu numai o cerință a forurilor științifice ale vremii sale, dar și o trăsătură firească a originii familiei sale, prin acest aspect, operei sale dându-i-se și un caracter inter-etnic și multicultural, ca unul care totodată a avut meritul de a fi „cel care a fost capabil să aducă știința într-o formă populară în rândul oamenilor”²⁷.

Preocuparea pentru istoria ecleziastică a Banatului

De la început putem afirma pe bună dreptate că istoricul *Koloman Juhasz* are meritul de a fi creat o imagine exhaustivă a istoriceii eparhiei a Cenadului și a rolului pe care această dioceză l-a avut asupra vieții religioase, politice, economice și sociale de pe cuprinsul Banatului istoric în perioada Evului Mediu. Gradul de dificultate al cercetărilor sale a constat în găsirea cu greutate a izvoarelor istorice, a documentelor din această perioadă, știind că majoritatea surselor informative au fost distruse, mai cu seamă în perioada ocupației turcești, fiind nevoit să apeleze la surse din alte „locuri”, la o serie de arhive, muzee și biblioteci din marile capitale europene (Budapesta, Bratislava, Praga, Roma, Viena), primind accesul (după mărturia autorului) de a studia inclusiv în arhivele Vaticanului²⁸. Preocupările pentru restituirea istoriei ecleziastice a Banatului medieval, s-au concentrat în cea mai mare parte asupra trecutului diocezei de Cenad, în special al relațiilor eparhiei cu Sfântul Scaun, cu celelalte episcopii învecinate de pe cuprinsul regatului maghiar²⁹, având ca punct de plecare în acest demers, momentul oficial al apariției primei dioceze a Cenadului (1030), eveniment ce aduce în prim plan totodată figura legendară de care se leagă actul de întemeiere al acestei dioceze, *Gerhard de Sagredo*, primul episcop-martir al celei mai vechi episcopii catolice din Banat. Autorul continuă cu expunerile cercetărilor sale legate de organizarea primei episcopii sub păstoria sfântului Gerhard și a urmașilor săi în scaunul episcopal până în vremea ocupației turcești, cu informații importante legate de întinderea, administrarea și proprietățile eparhiei Cenadului, dar și a factorului educațional și a spiritualității lăsată moștenire peste veacuri. De asemeni, o altă temă aflată în centrul preocupărilor sale istoriografice s-a evidențiat prin alcătuirea unei inedite *geografii ecleziastice*, prin redescoperirea documentată și prezentarea istoricului abațiilor catolice medievale aflate sub jurisdicția Eparhiei de Cenad și a importanței acestora de-a lungul timpului.

²⁷ Alexander Krischan, *Banatsforschung als Aufgabe*, Karlsruhe, 1999, p. 155.

²⁸ Dr. Coloman Juhasz, *Das Tschanad-Temesvarer Bistum im frühen Mittelalter 1030-1307*, Münster, 1930, în Prefața autorului.

²⁹ *Ibidem*.

Ca metodă de cercetare, întreaga operă a lui *Koloman Juhasz* amprentată cu o rigurozitate științifică rar întâlnită, se încadrează cu ușurință în *curentul pozitivist european*, cu o aplecare specială față de *istoria provincială*, cu un discurs ușor identitar, de afirmare a unor valori și contribuții etnice, specific multiculturalismului bănățean, o caracteristică a perioadei interbelice influențată de noi apariții pe plan ideologic, ce putem spune că a influențat pe alocuri și concepția ori metoda de cercetare a intelectualilor germani din Banat³⁰, aspect subliniat de autor atunci când afirma că rodul cercetărilor sale au ca destinatari primari etnicii germani, spre o mai bună reidentificare etnică, culturală și confesională: „Lucrarea se adresează în primul rând localnicilor germani, luându-se în considerare unele detalii pentru a cunoaște imigrarea strămoșilor și soarta lor de mai târziu. Dacă am găsit bunăvoință și înțelegere, dragoste și zel încât să ridic atenția asupra Banatului catolic, atunci vom găsi numeroase recompense”³¹

Profesor **Varga Emil – Sergiu**

Colegiul Economic al Banatului Montan

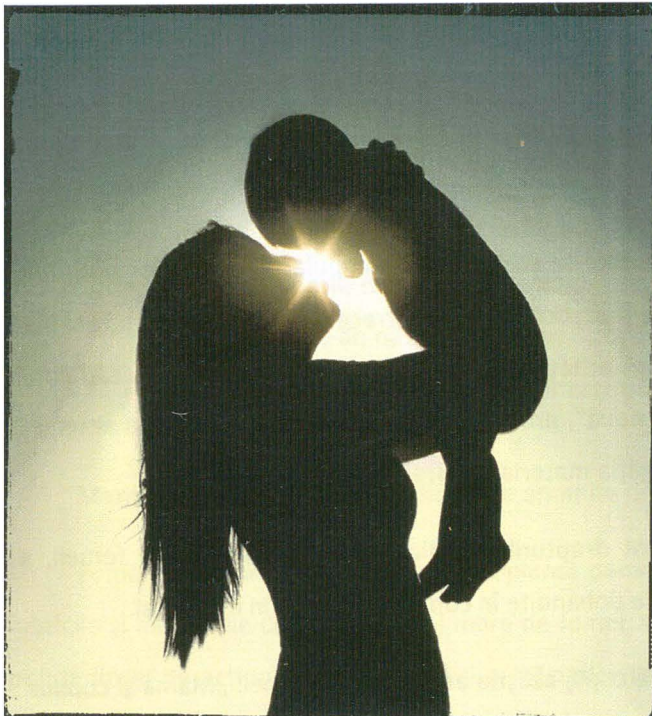
Reșița

³⁰ Nicolae Bocșan, *op. cit.*, p. 275.

³¹ **Koloman Juhasz**, *Das Bistum Timișoara-Temesvar*, tipografia „Sonntagbatt”, Timișoara, 1934; în *Precuvântare*, autorul se adresează cititorilor, prezentându-le dezideratul său: *Indem die Arbeit in erster Reihe den hiesigen deutschen Lesern dienen will, wurde die Einwanderung ihrer Ahnen und deren späteres Schicksal etwas eingehender berücksichtigt... Wenn es uns einigermaßen gelungen ist Verständnis und Wohlwollen, Liebe und Eifer zu erwecken für die catholische Sache im Banate, dann find wir reichlich besohnt.*

STATUTUL FEMEII ÎN LEGISLAȚIA ROMÂNIEI CEAUȘISTE.

LEGISLAȚIA PRONATALISTĂ. DECRETUL 770 ȘI URMĂRILE SALE

„Un întreg popor

Nenăscut încă

Dar condamnat la naștere

Încolonat, dinainte de naștere

Foetus lângă foetus

Un întreg popor

Care nu vede, n-aude, nu înțelege,

Dar înaintează

Prin trupurile zvârcolite de femei

Prin sânge de mame

Neîntrebată”

ANA BLANDIANA, Cruciada copiilor, 1984

Timp de 23 din cei 24 de ani de conducere ai lui Nicolae Ceaușescu (1965-1989), regimul a impus una dintre cele mai represive politici pronataliste cunoscute în lume. Interzicerea avorturilor și nașterea copiilor erau legate de obligațiile cetățenilor față de statul paternal care le purta de grijă.

Corpul femeii a fost pus din ce în ce mai mult să slujească statului. Primul semn al transformării corpului femeii într-un instrument a apărut o dată cu Decretul 770 din 1966.³² (Anexa I,1).

Conform mărturiei unuia dintre apropiații lui Ceaușescu³³, decretul antiavort a fost adoptat pentru că liderul comunist se dorea conducătorul unei mai mari mulțimi de oameni. Creșterea natalității, cu o rată anuală de 18-20% implica mecanisme asemănătoare cu planificarea din domeniul economic. „Scânteia”, ziarul partidului, face cunoscute noile măsuri și interdicții ce mizau realizarea „planului” de minim 4 copii de familie. Decretul, menționează în preambul că întreruperea sarcinii reprezintă „**un caz cu grave consecințe asupra sănătății femeii și aduce mari prejudicii natalității și sporului natural al populației**”.³⁴ Elementul cel mai intim al vieții umane a fost supus controlului politicii de partid.

Apariția decretului fusese pregătită propagandistic folosindu-se scheme de manipulare a reacțiilor mulțimii. Însuși Zaharia Stancu, președintele Uniunii Scriitorilor publicase un articol despre „întrecerile” familiilor de țărani în a avea cât mai mulți copii. Fantezia este susținută de motivul similarității fecunditate-bogăție: la întrebarea câți copii aveți, un țăran răspundea după caz „numai șapte” sau „numai nouă”, prozatorul acreditând ideea, falsă, de altfel, că mentalul românesc tradițional, numărul copiilor reprezenta bogăția materială și prestigiul familiei.³⁵

În politica de față de familie, statul comunist a egalizat drepturile juridice ale bărbatului și ale femeii, a desființat instituția zestrei și a stabilit ca în caz de divorț bunurile dobândite în comun se împart în mod egal.

Regimul ceaușist a proclamat oficial că în ceea ce privește copii, aceștia erau în grija mamei. „Mama și copilul” era formula oficială a politicilor sociale. Concediul de maternitate, era acordat exclusiv femeilor în timp ce alocația pentru copii se acorda tatălui. Politica pronatalistă favoriza conceperea accidentală a copiilor și considera că orice copil conceput trebuie născut, indiferent de implicațiile sociale asupra mamei. Întreruperea sarcinii era infracțiune, iar femeile care apelau la avort erau posibile de pedeapsa cu închisoarea. Tatăl sau soțul erau exonerati de orice răspundere.³⁶

Controlul corpului și în special a sexualității a făcut ca statul să devină o prezență nemijlocită. În mediul rural, comportamentul „sociosexual” era controlat de „gura satului”. Bârfa funcționa ca armă eficientă împotriva încălcării

³² Gail Klingman, *Politica duplicității. Controlul reproducerii în România lui Ceaușescu*, București, 2000, p. 18-20

³³ Lavinia Betea, *Interzicerea avorturilor (1966-1989) ca fapt de memorie socială*, în *Viața cotidiană în comunism*, coordonator Adrian Neculau, Iași, 2004, p. 248

³⁴ *Ibidem*, p. 249-251

³⁵ *Ibidem*, p. 257

³⁶ Vladimir Pasti, *Ultima inegalitate. Relațiile de gen în România*, Ed. Polirom, Iași, 2003, p. 109-110

normelor locale; în conformitate cu ordinea patriarhală, femeile erau pedepsite cu mai multă asprime decât bărbații.³⁷

Educația viitorilor activiști de partid se desfășura în organizațiile comuniste de tineret: „Șoimii Patriei” - pentru copii între 3-6 ani „Organizația Pionierilor” – copii între 9-14 ani „Uniunea Tineretului Comunist” pentru cei peste 14 ani.

Manipularea vulnerabilității umane a fost una dintre cele mai importante arme perfecționate de regim. A naște copii era o muncă (re)productivă esențială. Prin urmare mamelor care au născut și crescut mai mulți copii li se pot oferi următoarele decorații:

- Titlul de onoare „Mamă eroină”, mamelor care au născut și crescut 10 sau mai mulți copii;
- Ordinul „Gloria maternă”, mamelor care au născut și crescut 9 copii, cu specificarea Ordinul clasa I, mamelor care au născut și crescut 8 copii, Ordinul clasa II;
- „Medalia maternității”, mamelor care au născut și crescut 6 copii, clasa I pentru 5 copii, clasa II pentru 4 copii.

Mamele astfel decorate beneficiau de anumite privilegii și unele sume de bani.³⁸

Femeia era constrânsă să realizeze planul demografic. Legea stipula ca bianual sau anual toate femeile din fabricile și instituțiile cu un procentaj mare de femei, să fie supuse unor examene ginecologice. Între anii '70-'80, în pofida lipsei de acțiuni contraceptive și a măsurilor represive în vigoare, natalitatea a continuat să scadă, ceea ce însemna că femeile recurgeau la avortul ilegal ca la cea mai viabilă metodă de „planificare familială”. Metodele tradiționale de control al nașterilor erau folosite pe scară largă, dar nu erau sigure.

„Asigurarea sănătății femeii” presupunea conformarea doctorilor și a personalului medical. Doctorii trebuiau să devină „principalul propagandist” în a lămuri femeile, în a le îngriji și a le încuraja pentru a da viață copiilor.³⁹ Pentru a obține o rată a natalității de cel puțin 18-20 de nașteri la mia de locuitori s-a hotărât ca în perioada lor de fertilitate, femeile să fie supuse unor controale ginecologice regulate. Hotărârea se aplica femeilor salariate. Mai mult, orice femeie de 16-45 ani spitalizată pentru un motiv sau altul, trebuia să efectueze testul de graviditate; sarcina eventual depistată era înregistrată.

Politica prenatalistă forțată excesiv și aplicată prin metode de umilitoare, a redus femeia la rolul unic de „animal de reproducere”. În același timp, importul de contraceptive a fost interzis, divorțul sever limitat, avortul ilegal a devenit delict penal pentru femei și pentru cei care le furnizau aceste servicii. Avortul autoprovoacat era

³⁷ Aurora Liiceanu, *Nici alb, nici negru. Radiografia unui sat românesc 1948-1989*, Ed. Nemira, București, 2000, p. 173-175

³⁸ Gail Klingman, *op. cit.*, p. 93-98

³⁹ Susan Gal, *Reproducerea diferențelor de gen*, Cluj-Napoca, 2003, p. 307

pedepsit cu închisoarea de la 6 luni la 2 ani sau prin plata unei amenzi. Medicii care efectuau avorturi riscau pedepse cu închisoarea de până la 12 ani și pierderea dreptului de a practica medicina.⁴⁰

Rata natalității a crescut în 1969 la 27,4 nașteri la 1000 locuitori, dar a scăzut treptat, în 1983 la 14,3 număr identic cu cel din 1966, iar în 1989 ajungând la 16 nașteri la 1000 locuitori.

În anul 1989 se înregistrează 170 de decese materne la 100000 nașteri, de 10 ori mai mult decât cel mai mare număr de acest fel înregistrat în Europa. Mortalitatea infantilă crescuse atât de mult – 28,9 de decese la 1000 nașteri, în 1987 – încât înregistrarea oficială a unui copil se făcea cu o înregistrare de 15 până la 30 zile întârziere.⁴¹

În presă maternitatea era proslăvită ca „împlinirea destinului de femeie”, „minune a naturii”, „izvorul vieții”. „Copii noștri - copiii patriei noastre” reprezentau succesul construirii socialismului.

Trebuie subliniat că declinul ratei natalității a coincis cu o deteriorare constantă a condițiilor materiale ale vieții de zi cu zi.⁴² În interesul autodeterminării naționale, Ceaușescu hotărâse că datoria externă restantă a României, trebuia achitată cu prețul enorm al calității vieții. La 8 martie 1984 Ceaușescu a salutat contribuțiile aduse de femei la propășirea națiunii, îndemnându-le din nou să nască 4 sau mai mulți copii, pentru a atinge țelul național privind creșterea populației de la 22,6 la 25 milioane până în 1990. La 26 decembrie 1985 a fost adoptată o lege și mai strictă de interzicere a avorturilor, o femeie trebuind să aibă cel puțin 35 ani și să fi născut 5 copii.⁴³ Expresia „mulți copii” avea un înțeles cuprinzător. Familia avea două semnificații: femeia mamă ideală aparținea simulator familiei tradiționale și celei metaforice, a națiunii stat.

Renașterea prin propagandă a femeii mamă a condus la răspândirea unor serii de expresii, cum ar fi: „*casa cu mulți copii*”, „*bucuria de a fi mamă*”, „*creșterea demografică-responsabilitate crescută a întregii societăți*”.⁴⁴

În anii '80 maternitatea și familia cu mulți copii ajunseseră să domine câmpul discursiv, punând în umbră imaginile femeilor active din punct de vedere politic și economic.

Decretul **770 din 1 octombrie 1966** a modificat radical societatea românească. Un întreg aparat represiv (Miliție, Procuratură) s-a abătut dintr-o dată asupra tuturor cuplurilor din România. Hărțuite de excesul de zel al

⁴⁰ Vasile Duca, *Avortul provocat*, București, 1987, p. 91

⁴¹ Adriana Băban, *Aspecte ale sexualității în epoca Ceaușescu*, în „22”, nr. 6, an IX, 1998

⁴² Pavel Cămeanu, *Ceaușescu-anii numărătorii inverse*, Iași, 2002, p. 275

⁴³ Gail Kligman, *op. cit.*, p. 146-157

⁴⁴ Karen Fogg, *Sensul firesc al vieții*, în *Secolul XX*, nr. 7-9, 1996, p. 12

întregului aparat, expuse unor priviri brutale, culpabilizate de proprii parteneri pentru sarcini nedorite, femeile României au pășit cel dintâi în paradisul socialismului „multilateral dezvoltat”.⁴⁵

Pentru ca o femeie să poată urma sfaturile medicului și să mănânce ce ar fi trebuit, ea sau familia ei erau nevoiți să stea ore în șir la numeroasele cozi interminabile. Este posibil ca lipsa hranei adecvate pentru mamele gravide să fi contribuit la numărul mare de nașteri premature, care reprezentau în 1989, 7,3% din totalul nașterilor.⁴⁶

Consecințele politicii prenataliste românești au fost și mai sunt destul de dure și vizibile: femei moarte de septicemii sau hemoragii, femei mutilate, femei și medici închiși pentru avorturi, copii orfani sau abandonați, traume etc.⁴⁷

Multe dintre dezastrele sociale morale actuale sunt consecința acestei politici prenataliste, bazată pe supoziția destinului biologic, precum și a celui social: „**nu trăim pentru scopurile noastre, ci ca mijloace pentru îndeplinirea unei ideologii**”.⁴⁸

În ciuda propagandei oficiale prenataliste, a exaltării „mamelor eroine”, a confiscării simbolului matern de către Elena Ceaușescu, femeile au reacționat adesea printr-un maniheism tacit. Propria lor biologie le-a devenit inamică. A rămâne însărcinată într-o lume fără speranță, era privit cel mai adesea drept o catastrofă.

Importante din perspectiva psihologiei, ca fapt de memorie socială, sunt și amintirile traumatizate ale femeilor care au suportat avorturi provocate. (anexa I, 2)

O dată cu prăbușirea regimului comunist, în decembrie 1989, corpul femeilor a fost eliberat de „chingile” statului.⁴⁹

A doua zi după executarea soților Ceaușescu, avortul a fost pe deplin legalizat în România.

⁴⁵ Zoe Petre, *Promovarea femeii sau despre destructurarea sexului feminin*, în *Miturile comunismului românesc*, coordonator Lucian Boia, București, 1995, p. 33-34

⁴⁶ Lavinia Betea, *op. cit.* p. 251

⁴⁷ Idem, *Victimele decretului antiavort*, în *Magazin istoric*, nr. 5, an 38, 2004, p. 10-13

⁴⁸ Mihaela Miroiu, *Societatea retro*, București, 1999, p. 140-144

⁴⁹ Maria Bucur, *Patriarhat și emancipare în istoria gândirii politice românești*, Iași, 2002, p. 139

Decretul 770 din 1 octombrie 1966

„Având în vedere că întreruperea cursului sarcinii reprezintă un act cu grave consecințe asupra sănătății femeii și aduce mari prejudicii natalității și sporului natural al populației, Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România decretează:

Art. 1: Întreruperea cursului sarcinii este interzisă.

Art. 2: În mod cu totul excepțional întreruperea cursului sarcinii va fi autorizată potrivit prevederilor articolului 5 în cazul în care:

- a) sarcina pune viața femeii într-o stare de pericol care nu poate fi înlăturat printr-un alt mijloc;
- b) unul din părinți suferă de o boală gravă, care se transmite ereditar sau care determină malformațiuni congenitale grave;
- c) femeia însărcinată prezintă invalidități grave fizice, psihice sau senzoriale;
- d) femeie este în vârstă de peste 45 ani;
- e) femeia a născut patru copii și îi are în împrejurimi;
- f) sarcina este urmarea unui viol sau a unui incest.

Art. 3: Întreruperea în cazurile prevăzute la articolul 2 se poate efectua în primele trei luni.

Art. 4: Întreruperea cursului sarcinii se efectuează, în cazurile prevăzute de articolele 2 și 3, de medici obstetricieni-ginecologi, în unități sanitare de specialitate.

Art. 5: Autorizarea întreruperii cursului sarcinii se dă de o comisie medicală raională sau orășenească instituită în acest scop prin decizia comitetului executiv al sfatului popular regional.

Art. 6: În cazuri de extremă urgență medicală, când întreruperea cursului sarcinii trebuie efectuată imediat, medicul să anunțe în scris pe procuror.

Art. 7: Efectuarea întreruperii cursului sarcinii în alte condiții decât cele prevăzute în acest decret constituie infracțiune și se pedepsește potrivit dispozițiile Codului Penal.”

Art. 8. - Prezentul decret intră in vigoare la 30 zile de la publicare. În același termen, ministrul Sănătății și prevederilor sociale va emite instrucțiuni de aplicare a acestui decret. Pe data intrării in vigoare a prezentului decret, Decretul nr. 463 pentru încuviințarea întreruperilor de sarcina, publicat in Buletinul Oficial nr. 26 din 30 septembrie 1957, se abroga.

Prof. Neagu Cornelia

LIVIU GROZA

Istoricul Liviu Groza a văzut lumina zilei la 10 iulie 1932, în orașul Caransebeș. Se trage din vestita familie a generalului erou – Moise Groza – ce reprezintă virtuțile românilor bănățeni ca onestitate și decență, patriotism și civilizație, cu respect pentru muncă, neam și credință. Astfel, a fost crescut în spirit autentic românesc.

Școala primară o face la Caransebeș, unde a urmat și cursurile liceului Traian Doda, pe care le-a absolvit în anul 1951. Îmbrățișează cariera militară – devenind un ofițer harnic și conștiincios.

Viața i-a fost schimbată după ce a cunoscut pe academicianul Constantin Daicovici și pe prof. univ. dr. Radu Vulpe, care i-au călăuzit pașii spre pătrunderea tainelor istoriei.

A urmat cursurile Facultății de Istorie, fapt ce l-a ajutat să se consacre studiului istoriei militare. Înarmat cu uneltele istoricului, începând o intensă/asiduă/muncă de cercetare străbătând Banatul de munte în lung și în lat, acest pământ blagoslovit de Dumnezeu și de istorie, mucenicind cu entuziasm, pasiune și acribie.

În anul 1989 studiază în arhivele de Război din Viena și Budapesta reușind să publice 30 de volume dintre care 10 volume intitulate „Restituiri istorice”.

A ținut numeroase expuneri și conferințe (peste 1000) în cadrul unor simpozioane, interviuri la radio și televiziune, cu menirea de a constitui un spațiu al dialogului intelectual centrat pe teme socio – umaniste, a raportului între tradiție și modernitate în istoria și devenirea culturii și civilizației românești.

A colaborat la diverse reviste din țară și străinătate unde a publicat peste 100 de articole.

Este o personalitate grandioasă și profetică a unui gen de autohtonism științific românesc , cu scilpitoare investigații de istorie și istoriografie locală.

Orator desăvârșit, înzestrat cu o putere delicată de a mânui cuvântul, cules de pe pajiștile pe care le parcurge fără oprire, a atras pe toți cei care îl ascultau strecurându-le în suflet înțelesuri superioare.

A semnat 60 de cărți, care vorbesc despre personalități, dar și despre cei mulți care duc greul societății: ca participanți la războaie și contribuabili,cât și cei care lucrează ogoarele. Face portretele revoluționarilor de la 1848 și a celor 28 generali din Banat, în care apare ca un romantic, adesea patetic.

Alături de descrierea războaielor austro – otomane, legendele și miturile din Banat apar ca un spectacol de dimensiuni mistice, prin care caută să spună ceva contemporanilor: învățăminte, îndreptări, direcții de viață.

Liviu Groza este istoricul care stie să se facă contemporan cu trecutul pentru a-l putea înțelege, tălmăci și a crea modele pentru prezent.

Faptul că astăzi a fost făcut cetățean de onoare al comunei Iablașița, nu este o întâmplare, ci este o lucrare sacramentală a lui Dumnezeu prin Duhul Sfânt pentru o schimbare de învoire a populației Banatului prin dialog cu valorile naționale, pentru care a luptat toată viața.

Domnia sa este un simbol a conștiinței naționale, luptător pentru identitatea românească, pentru hotar și cruce.

Este un model de o calitate excepțională pentru generațiile de azi în căutarea unui model existențial . Ideile lui slujesc românismul, afirmând o trăire morală sub semnul Bisericii și un model de viață.

Om al locului sfințit, Banatul, este menit a pune totul în rânduală asemenea înțeleptului Diogene. De a ne aroma existența cu trăinicia simbolurilor pe care locul și vremea le-a așezat în firea românească.

E un om – instituție bogat în condei și-n fire cu dorința de înrădăcinare și trăire morală în Sfânta tradiție.

Este o figură emblematică a intelectualului bănățean din ultima jumătate a secolului XX. Tipul intelectualului angajat și implicat în viața cetății Caransebeș și populației sale (poporului său)

Reprezintă de asemenea tipul creștinului jertfelnic în lupta cu demonia veacului. Este o rază de soare pe cerul înourat de astăzi.

A redat realizările omului pe acest pământ în toate domeniile istoriei și vieții.

Opera lui este o bucurie pentru cititori, de aceea trebuie mulțumit autorului pentru darul său și să avem în bibliotecă cărțile Domniei sale, prin care sufletul nostru se mândrește cu întregul univers cultural al Banatului re-creat în devenirea sa istorică.

Scrierile sale sunt gândite și documentate, cu teze despre românism și arată faptul că trăim într-un permanent prezent. Aflăm aici, în spirit silvestrian, o Românie tainică în Grădina Maicii Domnului.

Din cărțile lui reiese hieratismul august al locurilor călcate de românii bănățeni și a monumentelor construite de ei.

Citind opera, descoperi un om cald, bun, mărinimos, iubitor de oameni, un om religios, cu suflet curat așa cum numai un creștin autentic poate fi.

Nicăieri nu cunoști mai bine un om, un creator, decât prin faptele minții și inimii sale, dar mai cu seamă atunci când citești opera. Din ea ni se dezvăluie un suflet sensibil, delicat și patriot consecvent.

Lasă în urma sa un exemplu al faptei, mânat de un simțământ al datoriei, având în chip de poruncă divină, sentimentul misiunii de culturalizare prin istorie.

În opera sa întâlnim autenticitatea și unicitatea spiritului românesc, evidențiind originalismul cultural care umple goluri în spațiul mioritic.

Față de domnia voastră, inima mea nu se poate manifesta decât prin cele mai calde urări de sănătate și bună sporire în toate. În toate clipele, numele domniei voastre deșteaptă în mine, pe lângă sentimentul unei recunoștințe, pe cel al unei admirații dintotdeauna.

Prof. PAVEL PANDURU

Școala cu clasele I-VIII Prigor

Ninsorile veacului

Clopotele tac
oamenii au încremenit,
fulgii de zăpadă se izbesc violent
de cofrajele betonate în pământ,
termometrele s-au spart
inimile ni s-au crăpat,
apa nu mai curge
nici focul nu mai arde
pământul e acoperit de cenușă
vântul privește și tace,
pretutindeni ninge
ninge afară și ninge în suflete,
noaptea, la susurul somnului,
auzim urletele lupilor din trup
iarna își țese zăpada în jurul nostru,
stăm înghețați
într-un cocon alb,
groparii nu-s aici să ne curme suferința
ei dorm de secole în brațele îngerilor de marmură,
lopețile au ruginit
Of, cât aș vrea să-mi curm suferința!
Doar viforul ne mai alină,
cât suntem înghețați în timp.

Florin Donțu

Cuprins:

1. Cristian Bălean - Evoluția districtelor Sebeș și Caran ...p.1
2. Marius Cornici - Un destin, un om, o voce – Martin Luther ...p.4
3. Lucian Miclău – Înfațișarea și portul dacilor ...p.8
4. Eduard Magiar, Nicolae Magiar – Relațiile franco britanice în perioada napoleoniană ...p.10
5. Mihaela Martin – Peisajul religios reflectat de teracotele votive din Dacia ...p.13
6. Emil Sergiu Varga - Istoricul Koloman Juhasz, un reper al geografiei ecleziastice bănățene ...p.17
7. Cornelia Neagu – Statutul femeii în legislația României ceaușiste ...p.21
8. Pavel Panduru – Liviu Groza ...p.27
9. Mihai Florin Donțu – Ninsorile veacului ...p.30

Vacanță plăcută!

Contact pentru publicarea materialelor:
Telefoane: 0723-885700
0255-231074 Liceul Teoretic Mircea Eliade Reșița
0355-808004 – domiciliu
Email: nicumagiar@yahoo.com

ISSN 1844 - 4423